

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УПРАВЛІННІ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

*Климчук Олександр Васильович
кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет*

Серед економістів немає одностайності думок відносно ролі держави у забезпеченні економічного зростання. Однак, у відповідності до однієї із висловлюваних точок зору, роль держави, перш за все на початковій стадії зростання, повинна бути значною. Дана вимога передусім впливає з характеру труднощів економічного розвитку, у яких опиняються економічно відсталі країни: 1) дотримання законності та порядку, що забезпечують в країні мир та єдність; 2) відсутність сприятливих умов для ефективного функціонування приватного підприємництва; 3) дефіцит суспільних товарів і послуг, внаслідок недостатнього розвитку інфраструктури; 4) запровадження примусового накопичення та вкладання капіталу в середині країни; 5) проблеми пов'язані із соціальним устроєм кожної держави (стримування росту населення, земельна реформа тощо).

У переважній більшості, основні шляхи прискорення економічного зростання однакові як для розвинутих, так і для тих країн, що розвиваються:

1) існуючі запаси природних ресурсів повинні використовуватися більш ефективно. Це тягне за собою не тільки усунення безробіття, але й більш ефективний розподіл ресурсів;

2) мають бути змінені (а саме – збільшені) запаси виробничих ресурсів. Розширюючи запаси сировини і засобів виробництва, більш ефективно використовуючи працю та технології, люба економічна система може змістити вправо криву своїх виробничих можливостей [1].

Перехід аграрної економіки до багатокладності й ринкових взаємовідносин, зумовлює виникнення проблемних ситуацій, диспропорцій та порушення міжгосподарських зв'язків та загальної рівноваги у галузі. Тому важливого значення набуває маркетинговий висновок: успішно діяти в ситуації,

що безперервно змінюється, здатен той, хто не просто стежить за змінами, а використовує найповнішу інформацію для оперативного коригування своєї діяльності. Передусім у сільському господарстві, як не в одній жодній галузі, існує величезна кількість взаємозв'язків і взаємозалежностей, складне переплетіння факторів, в тому числі і природних, а виробництво пов'язане з функціонуванням живих організмів рослин і тварин, біологічними особливостями кожного з них на тих чи інших фазах життя та розвитку [2].

Агропромислове виробництво вимагає гармонійного поєднання та органічної взаємодії чотирьох факторів – робочої сили, основних засобів, предметів праці та земельних ресурсів. В процесі виробництва здійснюється виробниче споживання вказаних ресурсів, з метою отримання певних споживних вартостей, спроможних задовольнити відповідні потреби споживачів. Отже, будь-яке виробництво передбачає витрати енергії та отримання економічного ефекту, проте на однакову кількість витрачених ресурсів аграрні підприємства одержують неоднакові за величиною результати (функціонують з різною ефективністю). Тому раціональне використання продуктивних сил (ресурсів) є важливою умовою збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, а також обґрунтування можливостей для повнішого використання наявного виробничого потенціалу аграрних підприємств в умовах ринкових відносин.

В умовах сільськогосподарського виробництва найбільш повно проявляється динамічність і невизначеність ситуацій протягом виробничого циклу, їх раптовість виникнення у реальній дійсності, вплив яких потрібно враховувати у практичній діяльності аграрних підприємств. Регульовані умови, які позитивно впливають на розвиток корисних факторів, мають бути закріплені, в той час, коли прояви негативних чинників повинні бути зведені до мінімуму або повністю усунені. Відповідно відбудеться посилення або послаблення чи зовсім зникне вплив факторів на результативний показник.

В сучасних умовах розвитку людського суспільства сільське господарство як ніколи представляє собою підвищений інтерес, тому що, окрім

виробництва продовольчих продуктів та кормів, воно відкриває нові принципові можливості для прогресуючого розвитку біопаливного виробництва, яке є фундаментальним вкладом у боротьбі із глобальними змінами клімату. Якщо зазирнути у майбутнє, то неважко передбачити, що агропромислове виробництво та інновації будуть рушійною силою світової економіки, оскільки, згідно Продовольчої сільськогосподарської організації ООН (FAO), до 2050 року населення планети зросте до 9 млрд. чоловік, і кожен сьомий буде відчувати в різній мірі нестачу в продуктах харчування. Як наслідок, для задоволення постійно зростаючого попиту населення планети у продовольстві та енергетичних ресурсах, потрібно нарощувати виробництво продукції рослинництва майже вдвічі. І тут Україна повинна в повній мірі використати свої можливості для вирішення даної проблеми, оскільки наша держава є однією з небагатьох країн світу, де можна суттєво збільшити загальну продуктивність та валове виробництво сільськогосподарської продукції, як шляхом створення привабливих інвестиційних умов, так і впровадження сучасних інноваційних технологій [3].

Багатогалузевий характер сільського господарства і велика залежність його від природних умов зумовлюють складний взаємозв'язок багатьох факторів, що впливають на результат господарської діяльності. Тому, щоб успішно керувати виробничим процесом, потрібні науково обґрунтовані управлінські рішення. Однією з головних умов підвищення прибутковості господарства є збільшення обсягу реалізованої продукції, величина якого залежить від об'єму виробництва валової продукції та рівня товарності, що в значній мірі також залежатиме від сівозмінного фактора. В свою чергу, рівень товарності, з урахуванням спеціалізації виробництва, залежить в основному від обсягу валової продукції. Враховуючи те, що частина продукції на виробничі потреби – величина більш-менш постійна, то разом із збільшенням обсягу валової продукції повинен підвищуватись і рівень товарності. Низька товарність при досить високому рівні виробництва валової продукції – негативне явище, тому виробництво біопалива буде зумовлювати підвищення

даного показника (наприклад, використання зерна злакових культур з низьким вмістом білку для виробництва біоетанолу).

Процес інтенсифікації використання біомаси сільськогосподарських культур на енергетичні цілі передбачає запровадження, в першу чергу, простих і економічно вигідних заходів та технологій підвищення її продуктивності. Одним з таких пріоритетних напрямків є розробка науково обґрунтованих сівозмін (табл. 1), враховуючи значне засилля екстенсивних технологій в аграрному секторі економіки нашої країни.

1. Орієнтовні схеми енергетичних сівозмін
для основних ґрунтово-кліматичних зон України

Полісся	Лісостеп	Степ
1. Жито озиме	1. Ріпак озимий	1. Соя
2. Цукрові буряки	2. Тритикале озиме	2. Пшениця озима
3. Ячмінь ярий	3. Цукрові буряки	3. Кукурудза на зерно
4. Ріпак озимий	4. Кукурудза на зерно	4. Льон олійний
5. Тритикале озиме	5. Ячмінь ярий	5. Соняшник
6. Овес	6. Ріпак озимий	6. Кукурудза на силос
7. Кукурудза на зерно	7. Соя	7. Сорго цукрове
8. Ріпак ярий	8. Сорго цукрове	8. Соя
9. Топінамбур	9. Соняшник	9. Кукурудза на зерно
10. Кукурудза на силос	10. Кукурудза на силос	10. Цукрові буряки

Дані схеми сівозмін є динамічними, що дає можливість змінювати як самі енергетичні культури, так і їх кількість (створення сівозмін короткої ротації).

Раціональні розміри і поєднання різних галузей, з урахуванням вимог спеціалізації виробництва, є вирішальним чинником для економіки. В ринкових умовах господарювання головним принципом має бути економічно вигідна реалізація вирощеної продукції, а не сам процес збалансованого виробництва. Одним із основних напрямків підвищення рівня рентабельності виробництва є скорочення виробничих витрат і зниження собівартості продукції, що буде забезпечувати вищий приріст даного показника, а ніж підвищення ціни. Водночас, одержання максимального прибутку з одиниці сівозмінної площі не може досягатись за рахунок формування мінімальної собівартості виробленої продукції. Підвищення рівня собівартості буде економічно виправданим лише

до тих пір, поки господарство отримує максимальний прибуток.

Специфікою у сільськогосподарському виробництві є значний вплив на формування величини прибутку з однієї сторони – збільшення або зменшення валової виручки, а з іншої – відповідно скорочення або зростання витрат виробництва. Тому в аграрному секторі потрібно спрямовувати свою діяльність на одержання максимально стабільних прибутків на протязі довготривалого терміну використання земельних ресурсів. Водночас, необхідно зупинити отримання негайних надприбутків, які призводять до виснаження ґрунтів та погіршення екологічної ситуації. І тут, для вирішення наведених проблем, пріоритетне місце має зайняти процес вітчизняного виробництва біопалив.

Таким чином, підвищення ефективності агропромислового виробництва, зміцнення його конкурентоспроможності вимагають принципово нових підходів до управління та здійснення організації біопаливного виробництва. Тому для прийняття виважених управлінських рішень потрібно, з однієї сторони вміти чітко аналізувати і взаємопов'язувати реальні процеси, а з іншої – виявляти ринкові закономірності та перспективні тенденції розвитку подій, які спрямовують діяльність агропромислових підприємств у цих реальних умовах на досягнення поставлених цілей та забезпечення енергетичної незалежності.

Література

1. Макконелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2 т.: пер. с англ. 11-го изд. Т. 2. / К.Р. Макконелл, С.Л. Брю. – М.: Республика, 1992. – 400 с.: табл., граф.

2. Яцків М.І. Теорія економічного аналізу / М.І. Яцків. – Львів: Світ, 1993. – 216 с.

3. Климчук О.В. Розвиток агропромислового комплексу – основа становлення конкурентоспроможного виробництва біопалива в Україні / О.В. Климчук // Електронне наукове фахове видання “Глобальні та національні проблеми економіки”. – Вересень 2015. – Випуск №7. – С. 146-150. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/32.pdf>